

Новітні наукові дослідження держави і права — 2011: зб. наук. праць. — Т. 1, 301 с. — С. 243–247)

Отже, земельним законодавством чітко визначені підстави відшкодування збитків у сфері земельних відносин. Проте у даних випадках мова йде про земельну ділянку, як об'єкт суспільних відносин. Разом із тим, земельна ділянка завжди залишається не лише тільки нерухомим майном, але й частиною природи. Тому погіршення конкретної земельної ділянки може завдати шкоди й суспільству в цілому. Це відображується у законодавстві шляхом закріплення необхідності відшкодування крім заподіяних власникам збитків, ще й шкоди, заподіяної суспільству в деяких випадках. Так, відповідно до Методики визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства, затвердженої Міністерством охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 27.10.1997 р., шкода, заподіяна забрудненням чи засміченням земельних ресурсів, підлягає відшкодуванню державі, незалежно від її компенсації власникам та користувачам земельних ділянок. У такому випадку йдеться про заподіяння шкоди не лише земельній ділянці, але й землі (земельним ресурсам) у цілому, тобто шкода має бути відшкодована Українському народу, як власнику землі.

ГОРОБЧЕНКО Ю. Ю.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного права

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАКОНОМ

Зародження права власності та виникнення такого поняття як шлюб зумовили потребу відповіді на питання щодо долі майна, яке залишається після смерті людини. Можливість визначити долю майна після смерті і передати його в спадщину — є однією з найважливіших гарантій стабільності відносин приватної власності. Значення спадкування полягає насамперед у тому, що кожному членові суспільства гарантується, що доля надбаних ним за життя матеріальних благ буде визначена ним особисто або вони перейдуть до найближчих йому, або за його волею стануть надбанням всього суспільства. Спадкування виступає як похідна інституція від права власності. К. Маркс у свій час писав: якби діти були забезпечені після смерті своїх батьків, то батьки не турбувалися б про те, щоб залишити їм засоби для життя, але поки цього немає, скасування спадкового права привело б до труднощів. (Маркс

К. Доклад Генерального Совета о праве наследования. — Соч., Изд. — 2-е, 1969. — Т. 16. — с. 592–594).

Спадкування за законом має місце тоді, коли воно не замінене заповітом, тобто спадкодавець у заповідальному розпорядженні не признав спадкоємців особисто. У цьому випадку спадкове майно розподіляється між особами, які названі у числі спадкоємців у відповідних статтях Цивільного кодексу України. Такі особи називаються законними спадкоємцями або колом спадкоємців за законом. (Заїка Ю. О. Спадкове право в Україні: становлення і розвиток: Монографія. 2-ге вид. — К.: КНТ, 2007. — 288 с.).

Питання щодо того, якими має керуватися законодавець, визначаючи коло спадкоємців за законом, одне із найбільш спірних у цивілістичній літературі. Так, Г. Ф. Шершеневич, визначаючи дві засади спадкування за законом — сімейні і родинні, вважав, що пріоритет необхідно надавати сімейним засадам, оскільки фізіологічний зв'язок не завжди збігається із зв'язком духовним. Ще окремі дореволюційні російські цивілісти висловлювалися про доцільність обмеження кола спадкоємців при спадкуванні за родовими ознаками. Так, М. Я. Пергамент зазначав необхідність встановлення певної межі, за якою родичі вже не будуть братися до уваги, а спадщина переходить до держави, міста, громади, установи чи фонду, який має соціально, освітянську чи філантропічну мету, тобто в тому чи іншому вигляді переходить суспільству, країні, народу (Пергамент М. Я. «Пределы наследования в гражданском праве». — Петербург, Сенатская Типография. 1906. — 22 с.). Безмежність розширення кола спадкоємців за законом може призвести до того, що спадщину отримують особи, які навіть гадки не мали про існування спадкодавця, яких А. А. Бугаєвський свого часу іронічно називав «спадкоємцями, які сміються». Сміються, мабуть, над законодавцем, який дозволяє їм стати власником майна осіб, про яких вони, інколи, навіть не чули.

У чинному законодавстві України встановлено п'ять черг спадкоємців за законом. До них законодавець відносить: дітей спадкодавця, подружжя, яке його пережило, батьків, братів та сестер, бабу, діда, дядька, тітку, членів сім'ї спадкодавця, родичів до шостого ступеня споріднення та утриманців спадкодавця.

Сьогодні набуває особливої актуальності питання щодо встановлення батьківства і материнства при штучному походженні дитини. З часом випадки народження дітей за таких обставин не будуть поодинокими і тому виникає запитання: чи тотожні поняття «біологічна дитина» і «спадкоємець»? До дітей спадкодавця прирівнюються і усиновлені діти, які спадкують саме після свого усиновителя і вже не вважаються спадкоємцями за законом рідних батьків. Однак, окремі фахівці вважають,

що усиновлені ні за яких обставин не стають спадкоємцями своїх братів і сестер, діда та баби з боку усиновителя.

Проблемним питанням в галузі спадкування за законом визнається також можливість спадкування між фактичним, а не юридично зареєстрованим подружжям. Згідно з законодавством України подружжя визнається спадкоємцем за законом лише у тих випадках, коли воно перебувало у зареєстрованому шлюбі з померлою особою. Проте, згідно зі ст. 74 СК України, якщо жінка та чоловік проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, майно, набуте ними за час спільного проживання, належить їм на праві спільної сумісної власності, якщо інше не встановлено письмовим договором між ними. На майно, що є об'єктом права спільної сумісної власності жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, поширюються положення глави 8 розділу II «Шлюб. Права та обов'язки подружжя» цього Кодексу.

Тобто при застосуванні ст. 74 СК України слід виходити з того, що ця норма поширюється на випадки, коли чоловік і жінка не перебувають у будь-якому іншому шлюбі та між ними склалися усталені відносини, які притаманні подружжю.

Для визначення осіб як таких, що перебувають у фактичних шлюбних відносинах, для вирішення майнового спору на підставі ст. 74 СК України суд повинен встановити факт проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без реєстрації шлюбу в період, упродовж якого було придбано спірне майно (Постанова Верховного Суду України від 20 лютого 2012 р. у справі № 6—97цс11.).

Підсумовуючи все вище зазначене, робимо висновок про те, що з прийняттям нового Цивільного кодексу України у спадковому праві з'явилися новели, які потребують єдиного розуміння, тлумачення і застосування. Серед них особливе місце займають проблеми, що стосуються спадкування за законом в Україні.

ІВАНОВ А. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного права

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ДЕВЕЛОПМЕНТУ НЕРУХОМОСТІ

Термін «девелопмент нерухомості» на даний момент достатньо важко назвати новим для української економіки, оскільки перші компанії, діяльність яких була пов'язана з девелопментом нерухомості почали